

BANK SEKTORUNDA RƏQABƏTİN KREDİT MÜNASİBƏTLƏRİNİN SƏMƏRƏLİLİYİNƏ TƏSİRİ

Pərvin Hüseyn oğlu İdrisli

Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitet,
Gəncə şəhəri, Adil İskəndərov küç. 64

parvin.idrisli@gmail.com

Xülasə. Bank sektorunda rəqabət, subyektlər arasında ən əlverişli şərtlər uğrunda mübarizə forması olub, kredit cəlb ediciliyinə və xidmətlərin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə birbaşa təsir göstərir. Bank fəaliyyətinin yüksək inhisarlaşdırılması iqtisadiyyatın investisiya ehtiyaclarının maliyyələşdirilməsi imkanlarına mənfi təsir etdiyindən kredit təklifinin optimal səviyyəsinə yalnız rəqabətli bazar şəraitində nail olmaq mümkündür. Bu baxımdan rəqabət, göstərilən xidmətlərin differensiallaşdırılması, həmçinin müştərilərin bankla əlaqələrinin müntəzəmliyini nəzərdə tutan strategiyaların həyata keçirilməsi üçün stimül yarada bilər.

Açar sözlər: kredit, rəqabət, bank, risk, səmərə, rəqabət mühiti.

Giriş. Rəqabət, kredit təşkilatlarının dayanıqlığının artırılmasına, əməliyyatların şaxələndirilməsinə və maliyyə xidmətlərinin əlçatanlığının təmin olunmasına zəmin yaratmaqla bank sektorunda keyfiyyət dəyişikliklərinin hərəkətverici qüvvəsi rolunda çıxış edir. Bu baxımdan, bank sektorunda səmərəli rəqabət mühitinin formalaşdırılması üçün iqtisadi və hüquqi şəraitin yaradılması bank nəzarəti orqanlarının və antiinhisar xidmətinin prioritet fəaliyyət istiqamətlərindən hesab oluna bilər. Ən ümumi formada bank sektorunda rəqabət, kredit təşkilatları arasında kreditlər, depozitlər və digər bank xidmətləri bazarında güclü mövqe tutmağa çalışan dinamik rəqabət prosesi kimi müəyyən edilə bilər. Ümumiyyətlə “rəqabət bazar subyektləri arasında sahibkarlıq fəaliyyətinin ən əlverişli şərtləri uğrunda mübarizə” formasıdır [2]. “Rəqabət, məhsul istehsalçıları bazar tələblərinə istiqamətləndirərək, əmtəə və xidmətlərin alıcılar tərəfindən geniş seçiminə, istehsal ehtiyaclarının daha tam ödənilməsinə şərait yaradır” [3, s.8].

Mövzunun aktuallığı. Bank fəaliyyəti, bir qayda olaraq, rəqabət münasibətlərinin yüksək inkişafı ilə xarakterizə olunur. Bank rəqabətinin xüsusiyyətləri bir sıra amillərlə müəyyən edilir ki, onların arasında aşağıdakılar həlledici rol oynayır:

- bank məhsulu spesifikdir. Formal xüsusiyyətlərinə görə bankçılıq xidmət sektoruna aiddir. Müvafiq olaraq, bankın satdığı məhsul, müştərinin bildirilmiş ehtiyacını ödəmək üçün bank əməliyyatının nəticəsi olan xidmətdir. Bankların təqdim etdiyi əsas xidmətləri xüsusi xidmətlər kimi təsnifləşdirmək olar. Fiziki və hüquqi şəxslərə kredit verilərkən və vəsait cəlb edilərkən kreditorla borcalan arasında qarşılıqlı münasibət yaranır. Bank krediti ödəniləndə kredit xidməti başa çatır. Beləliklə, müştərilərdən vəsaitlərin cəlb edilməsi əməliyyatları yalnız pulun müştərilərə qaytarıldığı halda reallaşdırılmış xidmət sayıla bilər. Bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, kredit təşkilatları tərəfindən göstərilən xidmətlər ikili xarakter daşıyır: alıcı ilə satıcı arasındakı münasibət borc verənlə borcalan arasındakı münasibətdən üstündür. Böyük ölçüdə məhz buna görə bankçılıq sosial-iqtisadi vəziyyətin dəyişməsinə son dərəcə həssasdır, artan risklərlə əlaqələndirilir və böhranlara meyilli olur;

- təkcə bankların göstərdiyi xidmətlər deyil, həm də onların predmeti spesifikdir. Banklar vəsaitlərin yerləşdirilməsi və cəlb edilməsi əməliyyatlarını həyata keçirərkən pul siyasətinin idarəedicisi kimi çıxış edirlər. Nəticədə bank sektorunun fəaliyyəti təkcə dövlətin deyil, bütün hüquqi şəxslərin, eləcə də vətəndaşların əksəriyyətinin maraqlarını cəlb edir;

- sosial əhəmiyyətinə görə bank fəaliyyəti həmişə səlahiyyətli dövlət orqanı tərəfindən tənzimlənmə və nəzarət obyektı olur. Kredit təşkilatının yaradılmasının özü, digər xidmət bazarları ilə müqayisədə, bank xidmətləri bazarına çıxışı çətinləşdirən və ya hətta qadağan edən hərəkətlər kimi başa düşülən maneələr kimi qəbul edilə bilən tələblərlə bağlıdır. Bank sektorunda rəqabətin xüsusiyyəti, kredit təşkilatlarına kapital adekvatlığını qorumağı, likvidliyi təmin etməyi və riskləri məhdudlaşdırmaq baxımından öhdəliyi müəyyən edən qaydalara və standartlara riayət etməyi önə çəkir;

- banklar kredit resurslarına olan tələbatı ödəməklə iqtisadi artımı təmin edirlər. Buna görə də bankların fəaliyyəti vasitəçi rolu ilə məhdudlaşmır, müəyyən dərəcədə cəmiyyətin iqtisadi həyatının nəzarətçiləri və tənzimləyiciləri funksiyalarını yerinə yetirirlər;

- bank rəqabətinin xüsusiyyətlərinə göstərilən xidmətlərin məhdud və eynicinsli siyahısı daxildir. Bu, bank fəaliyyətinin istehsal, ticarət və sığorta fəaliyyəti ilə birləşməsinə imkan verməyən müstəsna məqsəd növü kimi hüquqi qeydiyyatın nəticəsidir. Bu səbəbdən bank sektorunda rəqabət ən yaxşı halda maliyyə sektoru ilə məhdudlaşaraq, sahələrarası səviyyəyə çatmır. Bazar münasibətlərinin yetkinliyindən, qanunvericilik mühitinin xüsusiyyətlərindən və digər amillərdən asılı olaraq, konkret rəqabət mexanizmləri həmişə nəinki müxtəlif ölkələrdə, həm də hər bir konkret ölkə daxilində bank xidmətləri bazarının müxtəlif seqmentlərində inkişaf edir [5, s.27]. Nə bankların sayı, nə kredit təşkilatlarının mülkiyyət forması, nə də maliyyə vasitəçilərinin kapitalının və aktivlərinin təmərküzləşmə dərəcəsi özlüyündə rəqabət mühitinin bank işinin səmərəliliyinin artırılmasına nə dərəcədə töhfə verdiyi sualına cavab vermir və s.

Tədqiqatın məqsədi. Bank sektorunda rəqabətin kredit münasibətlərinin səmərəliliyinə təsirini qiymətləndirmək və kreditlərə əlçatanlığın təmin edilməsi üzrə prioritetləri müəyyənləşdirməkdən ibarətdir.

MATERİALLAR VƏ MÜZAKİRƏLƏR

Araşdırmalar göstərir ki, rəqabətin effektiv hesab oluna biləcəyini deməyə imkan verən bir sıra meyarları da mövcuddur. İqtisadi ədəbiyyatda üç əsas meyar müəyyən edilir.

1. Bazara giriş üçün kifayət qədər aşağı maneələrin olması. Bu o deməkdir ki, potensial rəqiblər nisbi rahatlıqla bazara girib mənfəət üçün fəaliyyət göstərə bilirlər. Kifayət qədər çox sayda bazar iştirakçılarının olması qərar qəbul edərkən bir-birinin müstəqilliyini təmin edir.

2. Bazar iştirakçıları arasında birbaşa sövdələşmənin olmaması və rəqabəti məhdudlaşdıran razılaşmaların olmaması.

3. Məlumatlı istehlakçılar (müşərilər), mal və xidmətlərin tədarükçüləri arasında rəqabət seçiminin mümkünlüyü [7, s.18].

Bank sektorunun səmərəliliyinin əsas meyarı onun iqtisadiyyatda maliyyə resurslarının yenidən bölüşdürülməsi funksiyasını yerinə yetirmək qabiliyyətidir ki, bu da istehsal fəallığına və əhalinin həyat keyfiyyətinin yüksəlməsinə kömək edir. Kredit resurslarının təklifinin optimal səviyyəsinə yalnız rəqabətli bazar şəraitində, xidmətin göstərilməsi xərcləri ilə onun dəyəri arasındakı fərq minimuma endirildiyində nail olmaq mümkündür. Əksinə, bank fəaliyyətinin yüksək inhisarlaşdırılması iqtisadiyyatın investisiya ehtiyaclarının maliyyələşdirilməsi imkanlarının məhdudlaşmasına səbəb olur. Ona görə də “inhisarçılıq fəaliyyətinin qarşısının alınması, məhdudlaşdırılması və aradan qaldırılması üzrə dövlət siyasətini, digər dövlət orqanlarının bu sahədə fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi” vacibdir [1]. Bununla belə, rəqabət mühiti müəssisələrin və əhalinin maliyyələşməsinə şərtləndirən yeganə amil deyil. Kredit fəaliyyətinin miqyası bilavasitə bankların öz vəsaitləri ilə təmin olunmasından asılıdır.

Əlavə kapital mənbələrinin olmaması və ya dəymiş itkilər bankın kredit əməliyyatlarının genişlənməsi ilə bağlı təlimatlarına yenidən baxmasına səbəb ola bilər. Bu nöqtəyi-nəzərdən daha yüksək gəlirliliklə işləyən bankın kredit təklifini genişləndirmək imkanları daha böyükdür. Bank sektorunun səmərəliliyini yalnız verilən maliyyələşdirmənin həcmi və dəyəri ilə azaltmaq olmaz. İqtisadi cəhətdən əsaslandırılmış investisiya layihələrinin həyata keçirilməsi üçün kreditlərin verilməsi də iqtisadiyyat üçün vacibdir. Başqa sözlə, maliyyə vasitəçilərinin fəaliyyəti, ən keyfiyyətli

borcalanları seçmək, yəni informasiya uyğunsuzluğu problemini həll etmək imkanları baxımından təhlil edilməlidir.

Bank əməliyyatlarının araşdırılması kredit bazarında qərarların qəbuluna iki əsas yanaşmanın mövcud olduğunu göstərir. Birinci halda, təqdim olunan maliyyələşdirmənin parametrlərini müəyyən edərkən, bank müəssisə ilə münasibətlərinin tarixinə əsaslanır. İkinci halda, bank iri firmalara və ya fiziki şəxslərə kredit əməliyyatları üçün daha münasib olan şirkət haqqında mövcud hesabat məlumatlarından istifadə edir. Bazar gücünə malik olan bankların öz müştəriləri ilə uzunmüddətli əlaqələr saxlamaq üçün daha geniş imkanları var. Ümumiyyətlə, öz həyat dövrünün ilkin mərhələlərində olan firmaların bank bazarı iştirakçılarının yüksək konsentrasiyası şəraitində kreditlər almaq üçün daha çox uyğunlaşdıqları fərziyyəsini dəstəkləyir. Eyni zamanda, kredit faizləri bank və şirkət arasında əməkdaşlığın bütün dövrü ərzində faktiki olaraq dəyişməz olaraq qalır.

Rəqabətin özü, göstərilən xidmətlərin differensiallaşdırılması və loyallıq proqramlarından fəal istifadə etməklə müştərilərin banka bağlanmasını nəzərdə tutan strategiyaların həyata keçirilməsi üçün stimula yarada bilər. Bank xidmətləri bazarının strukturu da bankların borcalanların monitorinqinə və müvafiq olaraq kredit riskinin keyfiyyətə qiymətləndirilməsinə münasibətinə təsir göstərir [4, s.264]. Rəqabətli bazarda bir bankın borcalana kredit təklifi digər maliyyə vasitəçiləri tərəfindən borcalanın kredit qabiliyyətinin göstəricisi kimi nəzərə alınır. Nəticədə banklar kredit təhlili xərclərini öz üzərinə götürməyə daha az meyilli olurlar ki, bu da son nəticədə maliyyə resurslarının iqtisadiyyatda yerləşdirilməsinin səmərəliliyinə təsir göstərir. Beləliklə, rəqabət bank fəaliyyətinin səmərəliliyinə ikili təsir göstərə bilər. Üstəlik, yüksək bazar konsentrasiyası çox vaxt rəqabət qüvvələrinin nəticəsidir. Başqa sözlə, daha səmərəli biznes modellərinə malik olan banklar bazar gücü qazanır. Mümkün miqyas qənaətlərini nəzərə alsaq, iştirakçılardan birinin bazarında hakim mövqeyi maliyyə xidmətlərinin yüksək əlçatanlığı ilə yaxşı birləşdirilə bilər.

Bankların fəaliyyətinin miqyasının artırılmasından əldə edilə biləcəyi faydalar yalnız əməliyyat xərclərinin azaldılması ilə məhdudlaşmır. Maliyyə sektorunda səmərəliliyin qazanılması əsasən məhsul xəttinin diversifikasiyası ilə əlaqələndirilir. Göstərilən xidmətlərin çeşidini genişləndirməklə, bank müştərilərin cəlb edilməsi xərclərini və texnoloji inkişaf xərclərini optimallaşdırmağa bilər. Xarakterikdir ki, bu halda əməliyyatların optimal həcmi adi miqyas qənaətləri ilə müqayisədə yüksək səviyyədə qiymətləndirilir.

Məlum olduğu kimi, böyük həcmdə cəlb edilmiş resurslardan istifadəni nəzərdə tutan bank işinin özünəməxsus xüsusiyyətləri, bank sahiblərinin və rəhbərliyinin riskli investisiyalara marağını artırır. Bank aktivlərinin bütün məbləğinə sərəncam verərkən, onlar yalnız kapital həddində zərərə məruz qalırlar. Yerdə qalan itkilər daha çox bankın əmanətçilərinin və müştərilərinin üzərinə düşür. Mühafizəkar bazar siyasətinin həyata keçirilməsinin əsas motivi, gələcək gəlir axınından, o cümlədən inhisarçı rentadan ayrılmaq istəməməkdir. Öz növbəsində, rəqabətli bazarda fəaliyyət göstərən bank üçün müflisləşmə əhəmiyyətli dərəcədə aşağı itkilərlə əlaqələndirilir ki, bu da riskin artması deməkdir. Kapitalın adekvatlığına dair tələblərin olması xərclərin məbləğinə təsir edən mühüm amil ola bilər, çünki onlar bankın müflis elan edildiyi halda sahibi üçün itkilərin artmasına kömək edir.

Rəqabətin maliyyə sabitliyinə təsiri kredit təhlili xərcləri ilə də bağlıdır. Bazar gücünün mövcudluğu borcalanların monitorinqi üçün əlavə stimullar yaradır və nəticədə kredit portfelinin risklərini azaltmağa kömək edir. Rəqabət, əksinə, müştərilər üçün gərgin mübarizəyə gətirib çıxarır, onların arasında keyfiyyətsiz borc alanlar da ola bilər. Beləliklə, bir bankdan kredit müraciəti ilə bağlı mənfi qərar almış şirkət digər bankın müsbət qərarına ümid edə bilər. Nəticə etibarilə kredit bazarında iştirakçılar nə qədər çox olarsa, riskli kreditlərin verilməsi ehtimalı bir o qədər çox olar və müvafiq olaraq bank sektorunun potensial itkiləri də bir o qədər yüksək olar. Bununla belə, nəzərə almaq lazımdır ki, rəqabət təzyiqi kredit faizlərinin aşağı düşməsinə səbəb olur, nəticədə borc alan şirkətlərin maliyyə nəticələrinə düşən yük azalır, bununla da onların kredit qabiliyyəti artır. Bundan əlavə, borcalanların monitorinqi üçün zəif motivasiya problemi banklara kredit portfəllərinin keyfiyyətinin müntəzəm olaraq açıqlanması tələblərinin müəyyən edilməsi ilə effektiv şəkildə həll edilə bilər.

İri bankların əməliyyatlarının risk potensialına təsir edən mühüm amillərdən biri də investisiyaların diversifikasiyasının mümkünlüyüdür. Aydınır ki, yerli bazarda fəaliyyət göstərən kredit təşkilatları üçün kredit risklərinin coğrafi və sənaye konsentrasiyası problemi xeyli yüksəkdir [6, s.39]. Beləliklə, əməliyyatların coğrafi diversifikasiyası ilə bağlı fəaliyyət miqyasının artması iflas riskini azaltmağa kömək edir. Maliyyə-bank sektorunun böhran hadisələri qarşısında potensial həssaslığını onun şok impulslarının yayılması üçün əlverişli mühit kimi xidmət etməsi ilə əlaqələndirmək olar. Maliyyə sektorunun aktivlərinin əhəmiyyətli hissəsi maliyyə institutlarının bir-birinə qarşılıqlı tələbləri hesabına formalaşır. Bu o deməkdir ki, onlardan birinin müflis olması avtomatik olaraq digərinin aktivlərinin keyfiyyətini pisləşdirir, onun kontragentləri üçün itki riskini açır və s. Bu halda söhbət təkcə banklararası kreditlərdən deyil, həm də tələblərdən gedir. Bu cür öhdəliklərin müddəti adətən saatlarla, hətta dəqiqələrlə ölçülsə də, bankların kredit riskinə məruz qaldıqları məbləğlər kapitallarından bir neçə dəfə çox ola bilər.

Beləliklə, bank bazarının təmərküzləşmə səviyyəsi və onun iştirakçıları arasında inhisarın olması maliyyə sektorunun böhran hadisələrinə məruz qalmasının birbaşa göstəricisi ola bilməz. Bank sektorunun strukturunun xüsusiyyətlərinin prudensial nəzarətin səmərəliliyi ilə necə əlaqəli olması sualına da aydın cavab yoxdur. Bir tərəfdən, tənzimləyici orqanlar baxımından az sayda bankla işləmək daha məqsəduyğun görünür. Digər tərəfdən, iri kredit təşkilatlarına münasibətdə nəzarət səlahiyyətlərinin həyata keçirilməsi onların fəaliyyətlərinin miqyasına və mürəkkəbliyinə, habelə tənzimləyicilərə mümkün inzibati təzyiqlərə görə kifayət qədər əmək tutumlu iş kimi görünür.

Göründüyü kimi, rəqabət səviyyəsi ilə maliyyə sabitliyi riskləri arasında birbaşa əlaqə yalnız kredit təşkilatının iflas ərafəsində olduğu vəziyyətlə bağlı müzakirə oluna bilər. Bu şəraitdə bir sıra əməliyyatlara məhdudiyyətlərin tətbiqi və maksimum borc faizlərinin müəyyən edilməsi kimi dövlət müdaxiləsinin formaları olduqca məqbuldur. Rəqabət təzyiqləri bankları maliyyə xidmətləri bazarının müxtəlif seqmentlərində payını artırmaq üçün biznes proseslərini təkmilləşdirməyə, satış nöqtələrini inkişaf etdirməyə və məhsul xətlərini şaxələndirməyə sövq edir. Bu məqsədlərə nail olmaq fəaliyyət dairəsinin genişləndirilməsini və əlavə maliyyə mənbələrinin axtarışını tələb edir. Bu problemlərin həllində əsas rol bank biznesinin konsolidasiyası oynayır, bu müddət ərzində üzvi əsasda böyümənin dar sərhədləri aşılır və rəqabət üstünlükləri əldə etmək üçün əlverişli şərait təmin edilir.

Nəticə

Rəqabət və konsolidasiya bank sektorunda institusional dəyişikliklərin vahid mexanizminin qütbləri kimi qəbul edilə bilər. Bir tərəfdən rəqabətin inkişafı kommersiya banklarının maliyyə xidmətlərinin göstərilməsinin müxtəlif seqmentlərində bazar paylarının dəyişməsinə gətirib çıxarır, onları öz kapital bazasını artırmağa və miqyasda qənaət əldə etməyə sövq edir. Bunun sayəsində biznesin konsolidasiya proseslərinin intensivləşdirilməsi üçün ilkin şərtlər yaradılır. Digər tərəfdən, konsolidasiya bank xidmətləri bazarında qüvvələr balansının dəyişməsinə töhfə verir və rəqabəti gücləndirir. Bunun nəticəsi bank sisteminin konfigurasiyasında dəyişikliklərdir, o zaman iştirakçıların tərkibi dəyişir və yeni qruplar və ittifaqlar yaranır. Bank fəaliyyəti səmərəliliyin artırılması və rəqabət potensialının artırılması üçün əlavə stimullar əldə edir. Bu baxımdan maliyyə xidmətləri bazarının strukturunda baş verən dəyişikliklərin iqtisadiyyata təsiri məsələsi kifayət qədər uzun müddətdir ki, həm ekspertlərin, həm də tənzimləyicilərin diqqət mərkəzindədir.

Qeyd edilənləri nəzərə alaraq antiinhisar tənzimlənməsi təcrübəsi, satınalma əməliyyatının miqyas iqtisadiyyatının reallaşdırılmasına töhfə verməsi şərti ilə mövcud konsentrasiya standartlarını aşmağa imkan verir. Bununla belə, səmərəliliyin mümkün itkilərinin təhlili tənzimləyici orqanların vəzifəsi deyil. Eyni zamanda, konsolidasiya fəaliyyəti ilə bağlı araşdırmalar, əsasən, birləşmə və satınalma nəticəsində yaranan zəif miqyas iqtisadiyyatına işarə edir. İnhisarçılığın gücləndirilməsi daha çox izafi mənfəətin əldə edilməsi və nəticədə maliyyə sabitliyinin artırılması ilə əlaqələndirilir.

Bank sektorunda rəqabətin kredit münasibətlərinin səmərəliliyinə təsiri

Tədqiqatın elmi yeniliyi. Tədqiqatın elmi yeniliyi aşağıdakılardan ibarətdir:

- rəqabətin kredit münasibətlərinin inkişafına təsiri müəyyən edilmişdir;
- bank sektorunda səmərəlilik neyarlari müəyyən olunmuşdur;

№ 3/2023

səh.107-111

- kredit cəlbediciliyinin əsas istiqamətləri müəyyənləşdirilmişdir;
- rəqabətin kredit münasibətlərinin səmərəliliyinə təsiri müəyyənləşdirilmişdir.

Tədqiqat işinin tətbiqi əhəmiyyəti. Tədqiqatın praktiki əhəmiyyəti kredit mexanizmindən səmərəli istifadə etməklə kredit münasibətlərinin inkişafı, o cümlədən kredit cəlbediciliyinin əsas istiqamətləri, bu sahədə əlçatanlığın təmin edilməsi imkanları ilə müəyyən olunur.

Tədqiqat işinin iqtisadi səmərəsi. İstehlakçıların kredit resurslarına tələbatının ödənilməsi, rəqabət mühitində kredit münasibətlərində iqtisadi səmərəliliyin təmin olunması iqtisadiyyatın müxtəlif sferalarında əhəmiyyətli nəticələrə səbəb ola bilər. Bu baxımdan rəqabət mühitinin yaxşılaşdırılması kontekstində kredit mexanizminin inkişafı istehlakçılarla banklar arasında etimadın və əlaqələrin səmərəliliyinə ciddi tədir edə bilər.

ƏDƏBİYYAT

1. “Antiinhisar fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunu, 4 mart, 1993.
2. “Haqsız rəqabət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. 2 iyun 1995-ci il.
3. Abbasov İ. M., Məmmədova Z. M., Quliyev E. N. Rəqabət və marketinq. (monoqrafiya) – Bakı. Biznes Universitetinin nəşri, 157 s.
4. Бодров А. А., Сенкус В. В. Конкуренция банков и определение конкурентных преимуществ на современном рынке банковских услуг // Вестник КемГУ. 2013. № 2 (54). Т. 1. С. 263-266.
5. Хандруев А. А., Чумаченко А. А. Конкуренция в банковской отрасли: проблемы, тенденции, прогнозы // Банковское дело. 2010. №11.
6. Калинин Н. В., Матраева Л. В., Денисов В. Н. Деньги. Кредит. Банки. Учебник для бакалавров. 2-е изд., стер. М.: Дашков и К, 2020. 300 с.
7. Чернова С. А., Алиева М. Ю. К вопросу о сущности банковской конкуренции и конкурентоспособности // Финансы и кредит. 2012. № 23 (503). С. 14-22.

UDC 336.74

Credit relations of competition in the banking sector effect on efficiency

Idrisli P.H.

Summary. ompetition in the banking sector is a form of struggle for the most favorable conditions among subjects, which directly affects the attractiveness of credit and the improvement of the quality of services. Since high monopolization of banking activities has a negative impact on the financing of investment needs of the economy, the optimal level of credit supply can be achieved only in competitive market conditions. In this regard, competition can create an incentive for the differentiation of the provided services, as well as for the implementation of strategies that envisage the regularity of customers' relations with the bank.

Keywords: credit, competition, banking, risk, efficiency, competitive environment.

УДК 336.74

Кредитные отношения конкуренции в банковском секторе влияние на эффективность

Идрисли П. Г.

Summary. Конкуренция в банковском секторе представляет собой форму борьбы за наиболее выгодные условия среди субъектов, которая напрямую влияет на привлекательность кредита и повышение качества услуг. Поскольку высокая монополизация банковской деятельности отрицательно влияет на финансирование инвестиционных потребностей экономики, оптимальный уровень кредитного предложения может быть достигнут только в условиях конкурентного рынка. В связи с этим конкуренция может создать стимул для дифференциации предоставляемых услуг, а также для реализации стратегий, предусматривающих регулярность отношений клиентов с банком.

Ключевые слова: кредит, конкуренция, банковское дело, риск, эффективность, конкурентная среда.

Redaksiyaya daxilolma: 29.09.2023

Çapa qəbul olunma: 15.12.2023